

УДК 37.091.33:37.016:811.161.2

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-11\(41\)-1748-1759](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-11(41)-1748-1759)

Мирончук Наталія Миколаївна доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, <https://orcid.org/0000-0002-1360-6381>

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ ТА КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ У ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Анотація. У статті розкрито значення інформаційної грамотності як трансверсальної компетентності та базового компонента цифрової компетентності. Наголошено, що формування інформаційної грамотності учнів є необхідною умовою розвитку їх критичного мислення. Проаналізовано сучасні наукові дослідження, що висвітлюють взаємозв'язок інформаційної грамотності з критичним мисленням та когнітивними розвитком особистості. В умовах війни в Україні розвиток інформаційної грамотності та критичного мислення набуває особливої актуальності як засіб забезпечення інформаційної безпеки учнів. Акцентується необхідність формування здатності до розпізнавання дезінформації й фейкових повідомлень, навичок свідомого й етичного використання інформації в цифровому просторі. Зазначено, що в освітньому процесі має відбуватися не лише засвоєння знань, а розвиток когнітивних процесів. Визначено, що критичне мислення є проявом високого рівня когнітивної активності й передбачає аналіз, оцінювання й перетворення інформації. Окрему увагу приділено методичним аспектам формування інформаційної грамотності та критичного мислення на матеріалі навчання української мови. Проаналізовано навчальний матеріал двох підручників та виокремлено вправи і завдання, які спонукають до критичного осмислення інформації, висловлення оцінного судження, виявлення власної позиції на основі аргументів. Окреслено педагогічні умови для розвитку визначених здатностей: інтеграція завдань з пошуку, аналізу, оцінювання та використання інформації у зміст навчальних предметів; застосування технологій, орієнтованих на розвиток критичного мислення; створення відкритого інформаційно-освітнього середовища, яке надає доступ до достовірних ресурсів та сприяє культурі академічної доброчесності; мотивація учнів до свідомого, етичного і відповідального використання інформації; підготовка педагогів до розвитку в учнів когнітивних умінь, критичного мислення та інформаційної грамотності засобами сучасних педагогічних технологій.

Ключові слова: інформаційна грамотність, критичне мислення, цифрова компетентність, інформаційна безпека, когнітивні процеси, навчання української мови.

Myronchuk Nataliia Mykolaivna Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor, Professor of the Department of Professional and Pedagogical, Special Education, Andragogy and Management, Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, <https://orcid.org/0000-0002-1360-6381>

DEVELOPMENT OF INFORMATION LITERACY AND CRITICAL THINKING OF STUDENTS IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Abstract. The article reveals the importance of information literacy as a transversal competence and a basic component of digital competence. It is emphasized that the formation of students' information literacy is a necessary condition for the development of their critical thinking. Modern scientific research highlighting the relationship between information literacy and critical thinking and cognitive development of the individual is analysed. In the context of the war in Ukraine, the development of information literacy and critical thinking is becoming particularly relevant as a means of ensuring students' information security. The need to develop the ability to recognize disinformation and fake messages, as well as the skills to consciously and ethically use information in the digital space is emphasized. It is noted that the educational process should include not only the acquisition of knowledge, but also the development of cognitive processes. It has been determined that critical thinking is a manifestation of a high level of cognitive activity and involves the analysis, evaluation, and transformation of information. Special attention is paid to methodological aspects of forming information literacy and critical thinking based on Ukrainian language learning materials. The educational material of two textbooks was analysed. Exercises and tasks that encourage critical thinking of information, expression of value judgments, and identification of one's own position based on arguments were identified. The pedagogical conditions for the development of such skills are outlined: integration of tasks for searching, analysing, evaluating and using information into the content of educational subjects; use of technologies focused on the development of critical thinking; creation of an open information and educational environment that provides access to reliable resources and promotes a culture of academic integrity; motivation of students for conscious, ethical and responsible use of information; preparation of teachers for the development of cognitive skills, critical thinking and information literacy in students using modern pedagogical technologies.

Keywords: information literacy, critical thinking, digital competence, information security, cognitive processes, Ukrainian language learning.

Постановка проблеми. Ключовими компетентностями людини у сучасному світі, за різними аналітичними звітами, результатами досліджень, оцінками роботодавців тощо, є адаптивність, критичне мислення, комунікативні навички, уміння працювати в команді, приймати рішення, самоорганізація, здатність постійно вдосконалюватися. Цифровізація сучасної освітньої сфери до цього переліку додає цифрову компетентність, яка передбачає здатність людини швидко аналізувати й відбирати інформацію, критично осмислювати її, вміло використовувати електронні інструменти та послуги в навчанні, професійному та особистому житті. У цьому зв'язку інформаційна грамотність постає базовим компонентом цифрової компетентності, оскільки забезпечує здатність учня усвідомлено шукати, оцінювати, інтерпретувати та використовувати інформацію з різних джерел. Формування інформаційної грамотності учнів є необхідною умовою розвитку їх критичного мислення, самостійності та успішної участі в інформаційному суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування інформаційної грамотності як важливої компетентності здобувачів освіти є пріоритетним завданням, проголошеним Державним стандартом базової середньої освіти (2020), Концепцією впровадження медіаосвіти в Україні» (2016) та ін., й актуальною проблемою педагогічної теорії й практики. Різноманітні проблеми формування інформаційної культури в здобувачів освіти досліджують українські вчені В. Андрієвська, В. Биков, А. Коломієць, Н. Морзе та ін. Науковці Л. Башманівська, Т. Бербец, С. Караман, О. Кучерук, О. Семенов та ін. наголошують на необхідності вчити сучасних старшокласників орієнтуватися в інформаційному просторі, критично осмислювати інформацію, обираючи лише достовірні, перевірені чи обґрунтовані факти.

Дослідники розглядають інформаційну грамотність як трансверсальну навичку (С. Терепиций), складову інформаційної культури (Т. Бербец, Є. Беженар). Про важливість формування в учнів критичного мислення, що сприяє осмисленню та глибокому аналізу інформації наголошують І. Блохіна, О. Усата та ін. Застосування міжгалузевого підходу в формуванні критичного мислення учнів досліджують М. Швардак, Т. Молнар, Т. Мочан та ін.

О. Чорноус [12] аналізує тенденції цифровізації суспільства та необхідність упровадження інформаційної грамотності як складника навчального матеріалу електронних підручників. У цьому контексті дослідниця визначає необхідність створення інформаційно-освітнього середовища, яке активізує позицію учня, спонукає його до пізнання світу через єдність шкільних предметів. С. Терепиций [9] на основі якісного опитування вчителів доводить важливість розвитку критичного мислення учнів у контексті цифрових медіа та онлайн-інформації, необхідність ефективного й етичного використання в освітньому

процесі цифрових технологій і медіа інструментів, навчання медіа інформаційної грамотності як способу розвитку в учнів відповідальності за свою поведінку в інтернеті.

К. Руан розглядає концепцію розвитку комплексного мислення для формування інформаційної грамотності учнів коледжів. У цьому контексті дослідник пріоритезує побудову процесу формування інформаційної грамотності шляхом інтеграції філософських перспектив. Він вважає, що завдяки включенню філософської перспективи освіта з інформаційної грамотності може краще вирішувати проблеми трансформації знань та етичні дилеми в епоху штучного інтелекту, культивуючи нове покоління талантів, оснащених здібностями до складного мислення та сильним почуттям соціальної відповідальності [7]. Узагальнюючи погляди інших дослідників, К. Руан визначає комплексне мислення як когнітивну здатність вищого порядку, яка необхідна для розуміння та реагування на різноманітність, взаємозв'язок та невизначеність світу. Таке мислення, зокрема, включає критичну рефлексію, метапізнання, системне мислення, прийняття рішень в умовах неоднозначності, креативність тощо.

О. Усата, І. Блохіна, В. Гаврик [11] акцентують увагу на розвитку критичного мислення учнів у глобальному інформаційному середовищі як здатності до самостійного аналізу, розпізнавання маніпуляцій та оцінки інформаційної об'єктивності. Сформованість цієї навички, на думку дослідників, допомагає уникати хибних висновків, зменшує вплив когнітивних упереджень та підвищує здатність до об'єктивного аналізу складних питань. Науковці обґрунтовують такі педагогічні інструменти розвитку критичного мислення як проблемно орієнтоване навчання, міждисциплінарні підходи, цифрові технології, дослідницька діяльність.

Про важливість критичного мислення у дослідницькій діяльності учнів ідеться у праці [5]. Авторкою запропоновано низку вправ, які орієнтовані на розвиток критичного мислення учнів та формування у них здатності визначати проблеми, прогнозувати і планувати способи їх вирішення («Теза-докази-результат», «Ланцюжок знаків», «Що? Як? Коли?», ПОПР (позиція, обґрунтування, приклад, результат) та ін.).

О. Тамайо Альзате [10] вважає, що в шкільному контексті розвиток критичного мислення є першорядним завданням і представляє концептуальну модель формування критичного мислення в контексті викладання та вивчення природничих наук, яка інтегрує чотири виміри: мову та аргументацію, метапізнання, емоції, вирішення проблем та прийняття рішень. Дослідник пропонує концептуальну модель розвитку критичного мислення на основі епістемологічного пізнання учнів.

Аналіз наукових праць свідчить про різноаспектне дослідження проблеми інформаційної грамотності учнів, яка розглядається в контексті цифровізації

освіти, формування медіа та цифрової компетентності, а також розвитку когнітивних і критичних умінь.

Метою статті є окреслити сутність інформаційної грамотності як складової цифрової компетентності, обґрунтувати значення критичного мислення як когнітивної основи інформаційної діяльності учнів та проаналізувати зміст навчальних матеріалів і завдань (на прикладі української мови), що сприяють їх формуванню.

Виклад основного матеріалу. В умовах цифровізації суспільного життя, розширення інформаційного простору посилюється важливість формування в учнів умінь правильно використовувати різні ресурси для оптимального відбору інформаційних джерел, орієнтуватися в інформаційних потоках, аналізувати достовірність інформації, етично її використовувати.

3) У «Дослідженні цифрових навичок українців. Третя хвиля», проведеному в 2023 році, у сфері цифрових компетенцій виокремлено такі навички: інформаційні, комунікаційні, розв'язання життєвих проблем, створення цифрового контенту. Результати дослідження засвідчили вищі показники сформованості у дорослих і підлітків інформаційних (86,1% і 85,6%) і комунікаційних (87,9% і 93,3%) навичок і нижчі показники сформованості навичок розв'язання життєвих проблем чи створення цифрового контенту (табл. 1).

Таблиця 1

Показники сформованості цифрових навичок дорослих і підлітків за результатами дослідження Міністерства цифрової трансформації у 2023 р.

Рівні	інформаційні		комунікаційні		вирішення життєвих проблем		створення цифрового контенту	
	дорослі	підлітки	дорослі	підлітки	дорослі	підлітки	дорослі	підлітки
Вище базового	86,1	85,6	87,9	93,3	61,2	82,8	39,8	11,7
Базовий	4,8	7,2	3,4	1,7	25,0	11,4	19,0	9,7
Відсутній	9,1	7,2	8,7	5,0	13,8	5,8	41,2	78,6

Джерело: складено за даними Міністерства цифрової трансформації, 2023 [4]

В умовах війни розвиток інформаційної грамотності та критичного мислення набуває особливого значення для інформаційної безпеки, протистояння дезінформації, фейкам, розпізнавання інформації, яка порушує суспільну мораль. Освітній процес стає не лише засобом формування когнітивних і цифрових компетентностей, а й важливим механізмом забезпечення інформаційної безпеки молоді.

Інформація – це широке поняття, яке проявляється в природі, людському суспільстві, когнітивних процесах. Її можна розглядати як сигнали або

повідомлення, що передаються іншими. Що стосується знань, то вони є обробленою інформацією, яка отримується унаслідок спостережень, узагальнення, формулювання гіпотез, перевірки.

Упродовж історії знання (інформація) постійно змінювалися, тому, як зазначає К. Руан, вони не є абсолютною істиною, а вважаються точними на відповідний момент, і це вказує на те, що знання (інформація) є постійно неповними. Оскільки традиційна освітня парадигма пропагує спрощений спосіб мислення, який заохочує людей визначати необхідні знання і приймати їх як остаточну відповідь для застосування, то освіта з інформаційної грамотності покликана сприяти складному мисленню і забезпечувати учнів критичним мисленням і метакогнітивними навичками, щоб вони могли точно сприймати неповну природу інформації та зберігати неупереджений погляд на отриману інформацію та знання [7].

До характеристик інформації в епоху штучного інтелекту К. Руан відносить такі: неповнота існування інформації, складність та неідентифікованість інформаційних зв'язків, постійна поява нової інформації. Тому важливими в цьому зв'язку називає такі цілі та основні компетенції для освіти з інформаційної грамотності як критичне мислення, метапізнання, систематичний аналіз, вирішення проблем, креативність.

Розглядаючи проблему формування в учнів інформаційної грамотності як складової елементів навчального матеріалу електронних підручників, О. Чорноус наголошує на доцільності використання запропонованих ЮНЕСКО принципів медійної та інформаційної грамотності:

1) критичне використання інформації, комунікації, бібліотек, інформаційно-комунікаційних технологій, інтернету в процесі проєктування освітньо-розвивального середовища, а також усвідомлення рівнозначності цих джерел;

2) право кожного громадянина на доступ до знань/інформації та право на самовираження;

3) усвідомлення того, що інформація, знання, повідомлення не завжди є нейтральними чи неупередженими, тому застосування медійної й інформаційної грамотності має робити усі твердження прозорими і зрозумілими для всіх;

4) право кожного громадянина отримувати і розуміти інформацію, знання, повідомлення, мати можливість спілкуватися з іншими, навіть якщо він не висловлює такого прагнення;

5) набуття інформаційно-комунікаційної, медійної, цифрової грамотності не є одномоментним процесом, це постійний досвід і динамічний процес [12, с. 279].

Інформаційну грамотність можливо розуміти як здатність учня визначати й формулювати свої інформаційні запити, шукати і знаходити інформацію, критично осмислювати її на основі фактів, доказів, розрізняти фейкову та маніпуля-

тивну інформацію, вміти опрацьовувати її з використанням засобів ІКТ, використовувати, створювати і поширювати інформацію, дотримуючись норм та принципів доброчесності.

Інформаційна грамотність потребує від учнів здатності до пошуку, структурування, оцінки достовірності інформації. Основою прояву інформаційної грамотності особистості є критичне мислення. Так учні повинні вміти здобувати і опрацьовувати інформацію з різних (друкованих та цифрових, зокрема аудіовізуальних) джерел, критично осмислювати її, використовувати в усній та письмовій комунікації для обстоювання власних поглядів, переконань, суспільних і національних цінностей, вміти аналізувати факти, умови, обставини, ситуацію, приймати обґрунтовані рішення.

У психолого-педагогічній літературі критичне мислення осмислюється як особливий тип мислення, якому притаманні такі ознаки, як активність, цілеспрямованість, рефлексивність, аналітичність, сміливість суджень і відповідальність, прогностичність та ін. [6, с. 94]. В умовах цифрової трансформації суспільства критичне мислення дає змогу орієнтуватися у інформаційних потоках, значних обсягах даних, протистояти маніпуляціям та неправдивим повідомленням.

На думку авторів [8], критичне мислення дозволяє орієнтуватися у великих обсягах даних, об'єктивно аналізувати інформацію, розрізняти факти, думки, протистояти маніпуляціям та приймати обґрунтовані рішення.

Методика навчання української мови в старшій школі має бути спрямована не лише на засвоєння мовних знань, а й на розвиток когнітивних процесів, що забезпечують усвідомлене сприймання, перетворення й продукування інформації. За когнітивним підходом, учень розглядається як активний суб'єкт пізнання, який, оперуючи інформацією з різних джерел, перетворює її у власні знання. Формування інформаційної грамотності, відповідно до цього підходу, відбувається через активізацію мисленнєвих операцій – аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, оцінювання. Проявом високого рівня когнітивної активності є критичне мислення, яке передбачає аналіз, оцінювання й перетворення інформації.

Навчальний предмет «Українська мова» є одним із педагогічних засобів пізнання та розвитку критичного мислення. Природно, що зміст цієї дисципліни, відповідно до Державного стандарту повної загальної середньої освіти, орієнтований на формування інформаційно-комунікаційної компетентності, яка передбачає «впевнене, критичне і відповідальне використання цифрових технологій для власного розвитку і спілкування; здатність безпечно застосовувати інформаційно-комунікаційні засоби в навчанні та інших життєвих ситуаціях» на основі принципів академічної доброчесності [3]. Мовні види діяльності спрямовані на пошук і сприйняття інформації, її аналіз та критичну оцінку, відбір та перетворення на власний вислів або текст, дотримання норм культури мовлення.

Аналіз завдань з інформаційної грамотності у підручнику «Українська мова» (рівень стандарту) для 10 класу, автори О. Заболотний та В. Заболотний [2], свідчить про інтегрування тем, критично важливих для розвитку інформаційної грамотності учнів.

Навчальний матеріал підручника містить завдання, які спонукають до критичного осмислення інформації (наприклад, вправа 4: «... відшукати в різних довідкових виданнях інформацію про мови, якими користується найбільша кількість носіїв, і скласти рейтинг найпоширеніших мов світу... Порівняйте знайдену інформацію та складені рейтинги. Висловіть припущення про достовірність наявної інформації, спільно виявіть суперечливі місця та прогалини». Формують інформаційну грамотність учнів робота з інформацією у словниках (вправа 56), прочитання тексту і аналіз доречності вживання іншомовних слів (вправа 53), написання відгуку про сайт відомої людини (вправа 57), підготовка групового проєкту (с.40, 140, 184) та усного повідомлення (вправа 102) на основі лексикографічних джерел.

Формуванню аналітичних умінь і критичного мислення сприяють завдання рубрики «Попрацюйте в парах» (вправа 135), аналіз і обговорення публіцистичних текстів (вправи 130, 141), визначення мовних недоречностей публіцистичних статей у журналах чи газетах (вправа 136), добір інформації з різних джерел. Розв'язання ситуаційних завдань (вправа 113 та ін.) формує конструктивні вміння та орієнтоване на пошук варіантів рішень, формування пропозицій, вирішення проблем.

Рубрика «Для вас, допитливі» пропонує для ознайомлення/вивчення електронні джерела інформації, книги для додаткового ознайомлення з навчальним матеріалом. Завдання «Поспілкуйтеся» (оцінювання висловів письменників, встановлення зв'язку мовного матеріалу з життєдіяльністю людини, пошук шляхів вирішення екологічних проблем тощо) стимулюють процес мислення, спонукають до висловлення оцінного судження, виявлення власної позиції на основі аргументів. Такі завдання активізують діяльність учнів і реалізують діалоговий підхід, спрямовані на формування критичного мислення, прогностичних умінь, роблять їх співпричетними до осмислення і розв'язання важливих соціальних проблем.

Спонукають до критичного осмислення інформації запитання до різних видів вправ «Чи актуальна порушена тема?» «Чи згодні ви із твердженням?» «Чи погоджуєтеся з думкою автора?»

Пропоновані види та зміст завдань, вправ свідчать про визнання авторами підручника важливості інформаційної грамотності як обов'язкового компонента сучасної мовної освіти. Окремі завдання підручника спрямовані на обговорення інформаційної безпеки, істинності чи фейковості інформації тощо. Наприклад, текст вправи 221 «Смайлик не замінить живої усмішки» (с.97-98) містить

проблемні запитання для обговорення: Чи можуть віртуальні знайомства нести небезпеки для ваших рідних, знайомих? Якщо так, то які саме? Як на вашу думку, можна уникнути таких небезпек? Тест вправи 432 «Онук» спонукає до полеміки: Чи може бути реальне життя цікавіше за віртуальний простір?, До яких небезпечних наслідків може призвести надмірне захоплення спілкуванням у соціальних мережах?

У підручнику О. Авраменка «Українська мова (рівень стандарту)» для 10 класу [2] знаходимо рекомендації для звернення до авторитетних інтернет-ресурсів: блог професора Олександра Пономарева, «Український лінгвістичний портал», «OnlineCorrector». Такі завдання поглиблюють уміння старшокласників орієнтуватися в інформаційному просторі, розрізняти авторитетні й ненадійні джерела, орієнтують на дотримання культури академічної доброчесності.

Підручник містить завдання, спрямовані на формування в учнів умінь критично осмислювати інформацію, оцінювати аргументованість висловлень, на розвиток аналітичного та ціннісно-сислового ставлення до тексту, сприяючи становленню інформаційної грамотності та комунікативної компетентності учнів. Серед таких: аналіз стратегії й тактики мовленнєвої поведінки учасників діалогу (вправа 3, с. 70), авторів рекламних текстів (вправа 4, с. 70); підготовка до інтерв'ю за наданими запитаннями (вправа 7.1, с. 203); визначення найбільш цікавого і переконливого фрагмента в інтерв'ю та обґрунтування свого вибору (вправа 4, с.48-50).

Завдання віднайти у мережі Інтернет інформацію про.../цікаві факти з... (с.143, 191) потребують в учнів сформованості інформаційно-пошукових умінь, навичок відбору й перевірки достовірності джерел. Вони сприяють розвитку інформаційної грамотності, самостійності, відповідального ставлення до використання Інтернет-ресурсів. Очевидно, що таким завданням повинна передувати робота щодо правил пошуку, перевірки сайтів, істинності джерел тощо.

Рубрика «До речі...» містить поради щодо додаткових джерел для підвищення рівня грамотності, культури мовлення (с. 153, 159), додаткову пізнавальну інформацію (с. 183). Центром формування критичного мислення є розділ «Практична риторика», оскільки стосується розвитку комунікативної компетенції, навичок ефективного діалогу, доведення позиції.

Аналіз підручника О. Авраменка підтверджує, що він містить системно інтегровані механізми для розвитку інформаційної грамотності та критичного мислення. Ключові механізми зосереджені в розділах, які вимагають активної мовленнєвої діяльності («Практична риторика»), а також у загальній методології, яка змушує учнів постійно розрізняти факт та інтерпретацію. Такі завдання перетворюють урок української мови на простір для тренування логічного мислення, аргументації та критичного споживання інформації.

Таким чином, уроки української мови навчають старшокласників зіставляти й розрізняти факт і аргументи/позицію, спонукають до аналізу, дискусії та

формування переконливої аргументації. Використання міжпредметних зв'язків та різноманітного ілюстративного матеріалу навчає критичній інтерпретації візуальних джерел та їхнього зіставлення з основним текстом. Формуванню інформаційної грамотності та критичного мислення учнів сприяють завдання дискусійного характеру, аналітичні рубрики, проблемні запитання.

Узагальнюючи викладене, визначимо педагогічні умови розвитку інформаційної грамотності та критичного мислення учнів у освітньому процесі: інтеграція завдань з пошуку, аналізу, оцінювання та використання інформації у зміст навчальних предметів; застосування технологій, орієнтованих на розвиток критичного мислення; створення відкритого інформаційно-освітнього середовища, яке надає доступ до достовірних ресурсів та сприяє культурі академічної доброчесності. Не менш важливою є мотивація учнів до свідомого, етичного і відповідального використання інформації, а також підготовка педагогів до розвитку в учнів когнітивних умінь, критичного мислення та інформаційної грамотності засобами сучасних педагогічних технологій.

Висновки. Науковий аналіз підтверджує важливість розвитку інформаційної грамотності та критичного мислення учнів як освітнього завдання, зумовленого цифровізацією суспільства та потребою формування здатності усвідомленого використання інформації. Інформаційна грамотність розглядається як інтегрована характеристика, яка поєднує когнітивні, комунікативні та етичні вміння. У процесі навчання української мови вона може цілеспрямовано формуватися через добір завдань, орієнтованих на аналіз джерел, роботу з цифровими ресурсами, аргументоване висловлення власної позиції. Застосування когнітивного підходу дає змогу активізувати мисленнєві процеси в учнів, сприяє глибшому розумінню мовного матеріалу та розвитку критичного мислення. Педагогічні умови ефективного розвитку інформаційної грамотності учнів передбачають інтеграцію критичного мислення у зміст навчальних дисциплін, створення інформаційно-освітнього середовища, а також готовність учителя використовувати методи, які стимулюють аналітичну, дослідницьку і рефлексивну діяльність учнів. Усвідомлення важливості проблеми спонукає до розробки ефективних педагогічних інструментів підготовки вчителя до формування в учнів інформаційної грамотності з урахуванням вимог державних стандартів та навчального змісту шкільної програми, що визначаємо як перспективу подальших пошуків.

Література

1. Авраменко О. Українська мова (рівень стандарту): підруч. для 10-го кл. закл. загальн. середн. освіти. Київ: Грамота, 2018. 208 с.
2. Заболотний О.В., Заболотний В.В. Українська мова (рівень стандарту): підруч. для 10-го кл. закл. загальн. середн. освіти. Київ: Генеза, 2018. 192 с.
3. Державний стандарт базової середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. №898.

4. Дослідження цифрової грамотності в Україні, 2023. URL: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/1/8800-ua_cifrova_gramotnist_naselenna_ukraini_2023.pdf
5. Мирончук Н. М. Методика використання вправ і завдань для формування дослідницьких організаційних умінь учнів. *Суспільство та національні інтереси*. 2024. № 6. С. 170-183. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-6\(6\)-170-183](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-6(6)-170-183)
6. Пометун О. Критичне мислення як педагогічний феномен. *Український педагогічний журнал*. 2018. №2. С. 89-98. http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrpj_2018_2_14.
7. Ruan, Q. A philosophical perspective on constructing an information literacy education framework to foster college students' complex thinking skills. *Humanities and Social Sciences Communications*. 2025. №12(1). P. 1-12. DOI: <https://doi.org/10.1057/s41599-025-05760-5>
8. Shvardak M., Molnar T., Mochan T., Popovych O., Popovych N. Cross-Cutting Approach in the Formation of Critical Thinking of Primary School Learners. *International Electronic Journal of Elementary Education*. 2025. June, Volume 17, Issue 4. P. 491-502.
9. Терепищій С. О. Медійна й інформаційна грамотність в освітній політиці: стратегії впровадження й оцінювання. *Культурологічний альманах*. 2022. №4. С. 152–159. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.4.19>
10. Tamayo Alzate, Oscar Eugenio. Critical Thinking and Epistemic Sophistication in Science Education. *Journal of Intelligence* 2025. Vol. 13(93). DOI: <https://doi.org/10.3390/jintelligence13080093>
11. Усата О., Блохіна І., Гаврик В. Адаптація освітніх інновацій для розвитку критичного мислення здобувачів вищої освіти в контексті науково-дослідної діяльності. *Академічні візії*. 2025. Вип. 41. С. 1-12. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15031796>
12. Черноус О. Формування інформаційної грамотності учнів як складова елементів навчального матеріалу електронних підручників. *Проблеми сучасного підручника*. 2021. Вип. 27. С. 277-284. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2021-27-277-284>

References:

1. Avramenko, O. (2018). *Ukrainska mova (riven standartu)* [Ukrainian language (standard level)]: pidruch. dlia 10-ho kl. zakl. zahaln. seredn. osvity. Kyiv: Hramota, 208 [in Ukrainian].
2. Zabolotnyi, O.V., and Zabolotnyi, V.V. (2018). *Ukrainska mova (riven standartu)* [Ukrainian language (standard level)]: pidruch. dlia 10-ho kl. zakl. zahaln. seredn. osvity. Kyiv: Heneza, 192 [in Ukrainian].
3. Derzhavnyi standart bazovoi serednoi osvity [State standard of basic secondary education]: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30 veresnia 2020 r. №898 [in Ukrainian].
4. Doslidzhennia tsyfrovoyi hramotnosti v Ukraini [Digital literacy research in Ukraine], 2023. URL: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/1/8800-ua_cifrova_gramotnist_naselenna_ukraini_2023.pdf [in Ukrainian].
5. Myronchuk, N. (2024). *Metodyka vykorystannia vprav i zavdan dlia formuvannia doslidnytskykh orhanizatsiinykh umin uchniv* [Methodology for using exercises and tasks to form students' research organizational skills]. *Suspilstvo ta natsionalni interesy – Society and national interests*, 6, 170-183 [in Ukrainian].
6. Pometun, O. (2018). *Krytychne myslennia yak pedahohichnyi fenomen* [Critical thinking as a pedagogical phenomenon]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal – Ukrainian Pedagogical Journal*, 2, 89-98. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrpj_2018_2_14 [in Ukrainian].
7. Ruan, Q. (2025). A philosophical perspective on constructing an information literacy education framework to foster college students' complex thinking skills. *Humanities and Social Sciences Communications*, 12(1), 1-12. DOI: <https://doi.org/10.1057/s41599-025-05760-5> [in English].

8. Shvardak, M., Molnar, T., Mochan, T., Popovych, O., and Popovych, N. (2025). Cross-Cutting Approach in the Formation of Critical Thinking of Primary School Learners. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 17 (4), 491-502 [in English].
9. Terepyschyi, S. O. (2022). Mediina y informatsiina hramotnist v osvittii politytsi: stratehii vprovadzhennia y otsiniuvannia [Media and information literacy in educational policy: strategies for implementation and implementation]. *Kulturolohichniy almanakh – Cultural almanacs*, (4), 152–159. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.4.19> [in Ukrainian].
10. Tamayo Alzate, Oscar Eugenio (2025). Critical Thinking and Epistemic Sophistication in Science Education. *Journal of Intelligence*, 13, 93. DOI: <https://doi.org/10.3390/jintelligence13080093> [in English].
11. Usata, O., Blokhina, I., and Havryk, V. (2025). Adaptatsiia osvitnikh innovatsii dlia rozvytku krytychnoho myslennia zdobuvachiv vyshchoi osvity v konteksti naukovo-doslidnoi diialnosti [Adaptation of educational innovations for the development of critical thinking of higher education graduates in the context of scientific and research activities]. *Akademichni vizii – Academic Visions*, 41, 1-12. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15031796> [in Ukrainian].
12. Chornous, O. (2021). Formuvannia informatsiinoi hramotnosti uchniv yak skladova elementiv navchalnoho materialu elektronnykh pidruchnykiv [Formation of information literacy of students as a component of the educational material of electronic textbooks]. *Problemy suchasnoho pidruchnyka – Problems of the modern textbook*, 27, 277-284. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2021-27-277-284> [in Ukrainian].